

DUBROVAČKI NOVČANI POLOZI
U INOZEMSTVU
PRED PAD REPUBLIKE

Građa o novčanim polozima u inozemstvu, koje je imala Dubrovačka Republika, toliko je opsežna i složena, a podaci — iako mnogobrojni — ipak nepotpuni i raštrkani da nas prisiljava da se zasada ograničimo na određeno kratko razdoblje. Stoga smo odlučili da ukažemo kojim je novčanim polozima u inozemstvu raspolagala Dubrovačka Republika u času njezina ukinuća, tj. na početku 19. st.

Stari Dubrovčani su te pologe zvali *monti*,¹ a nastajali su tako što su neki svoj novac ulagali u banke u inozemstvu i oporučno ga ostavljali poslije svoje smrti dubrovačkoj državi. Neki su od pologa u inozemstvu osnivali različite zaklade i namjenjivali ih u humanitarne svrhe, kojima će se koristiti njihovi zemljaci. Tako su mnoge pologe u inozemstvu imale dubrovačke bolnice, crkve, samostani, a posebno mnogobrojne bratovštine. Prema tome polozi u inozemstvu pripadali su dijelom državnoj riznici, dijelom mnogim crkvama, samostanima, bratovštinama, jednom riječju zakladama, a dijelom i privatnicima. Polozi u inozemstvu mogli su nastati i poslije smrti oporučitelja polaganjem novca iz Dubrovnika u inozemne bankovne zavode.²

Kad su g. 1808. Francuzi ukinuli Dubrovačku Republiku i preuzeli potpunu vlast u svoje ruke, pokazali su veliko zanimanje za te dubrovačke pologe u inozemstvu. Međutim već prije toga, kako je to već iznio

¹ Naziv *monti* za pologe — prema K. Vojnoviću — proizašlo je iz toga, što su se *monti* zvale od XVI vijeka u Firenci, u Rimu i Mlecima banke, u koje bi se uložile na dobitak glavnice... (K. Vojnović, Dodatak raspravi Državni rizničari Republike Dubrovačke, str. 3).

² Mato Andrović u svojoj oporuci od 3. III 1794. ovako je odredio: »... *Tutto il restante denaro, secondo che l'anderanno riscuotendo i detti Sig. i [Tesorieri] lo collochino a frutto o sopra i beni stabili, o sopra Monti fuori di stato, dove meglio e più sicuro gli parerà.*« (Acta gallica Blag. Blagog djela, Rub 1—5, 1812, No 88 u Historijskom arhivu u Dubrovniku, odakle su i sve ostale signature, ako nije drugačije naznačeno).

Kosta Vojnović,³ Francuzi su od mjeseca lipnja do 21. prosinca 1806, a za različite svoje troškove, najviše za uzdržavanje vojske, podigli iz raznih dubrovačkih državnih blagajna,⁴ a i od privatnika, svotu od 252.704,30 dubrovačka dukata. Međutim uz pismo koje Senat upućuje 22. XII 1806. Antunu Sorgu Lukovu⁵ u Pariz, priložen je popis (sačinjen 28. XI 1806) svih tih isplata do 25. V 1806. Taj popis nosi naslov *Prospecto delle somministrazioni fatte dalla Repubblica di Ragusa all'armata francese dai diversi Dipartimenti in effetti, mano d'opera e contanti dai 25 Mag.o p.* U njemu se spominje više nego dvostruka svota od rečene, tj. 535.461,34 dubrovački dukat.⁶

Spomenuto zanimanje Francuza za dubrovačke inozemne pologe omogućilo je da se jasnije može utvrditi njihovo stanje koje se do tada vodilo po mnogim knjigama Državne riznice⁷ i Blagog djela, i stoga je bilo dosta nepregledno, premda je već od g. 1778. Marko Milli Bošković, tajnik Blagog djela, bio uložio mnogo truda u sređivanju računskih knjiga o tim položima.

Inozemni polozi nalazili su se uloženi kod bankarskih kuća u Beču, Genovi, Napulju i Rimu, a u Veneciji u tamošnjoj kovnici. Bilo je korisnika koji su imali polog samo na jednom mjestu, a bilo ih je koji su pologe imali u tri, pa čak i u četiri, od spomenutih gradova. Da bismo već na početku mogli stvoriti bar neku predodžbu o njihovoj važnosti za državni budžet, navest ćemo njihove prihode. Za to imamo podataka u izvještaju o ustrojstvu Dubrovačke Republike što ga je za austrijskog generala Teodora Milutinovića sastavio g. 1815. Baro Bet-

³ K. Vojnović, Državni rizničari Republike Dubrovačke. Rad JAZU, knj. CXXVII, Zagreb 1896, str. 92—93. Za te prilike P. Pisani (La Dalmatie 1797—1815, Pariz 1893, str. 298) kaže: *«Depuis le mois de mai 1806, le Français occupaient cette ville et son territoire, et, par le commissaire placé à côté du Senat, avait la haute main sur l'administration financière...»* Međutim, već prije toga poznata su nam dva velika zajma koja je Dubrovačka Republika dala Francuzima: komesaru Commeyerasu 6. VII 1798. od 460.500,— francuskih franaka i generalu Molitoru u mjesecu ožujku 1806. od 300.000,— francuskih franaka (Acta gall. 1810, F II/577 prilog F). Kao nenaplaćeni zajmovi vodili su se g. 1809. također dva zajma koja je Republika bila dala Rusima, i to g. 1804. generalu pukovniku Iveliću 1600 zlatnih cekina (odnosno 40.0000 lira) i g. 1806. ruskom opunomoćeniku Sankovskom 1800 zlatnih cekina (odnosno 45.000 lira). (Acta gall. 1809, F II Računovodstvo, prilog.)

⁴ Dubrovačka administracija imala je razne blagajne u koje je ulagala novac, već prema tome odakle je novac pritjecao odnosno prema svrsi za koju je trebalo upotrijebiti novac. Da spomenemo samo neke blagajne: Blagajna harača, Blagajna za otkup robova, Blagajna levantinskih konzulata, Blagajna tekućeg računa, Blagajna Ureda za pomorstvo, Blagajna Blagog djela, itd.

⁵ O Antunu Sorgu Lukovu (1775—1841) vidi B. Knežević, Poslednji Dubrovčanin. Časopis Književnost, Beograd 1950, 7—8, 69—100; Z. Šundrica, O osnivanju i radu dubrovačke općine 1808. godine. Časopis Dubrovnik 1965, 2, 54—55.

⁶ Docum. et acta 19. st. 590/1—114/I.

⁷ Riznica (*tesoreria*) nalazila se u jednoj sobi u prizemlju kneževa dvora na najprometnijem mjestu, pa iako su prozori bili zaštićeni željeznim rešetkama, ipak je za bolju sigurnost bilo odlučeno da se na prozorskim kopcima postave katanci koji će se zaključavati svake noći (A. g. F II/505 — 24. IV 1810). Osoblje riznice u srpnju 1810. sačinjavali su tri službenika: Marko Milli Bošković, Jakov Bettondi i Andrija Descarneau (A. g. 1810. F II/359 prilog).

tera, tajnik Republike u času njezina pada g. 1808. U tom izvještaju su iskazani primici i izdaci državnog budžeta.⁸ Prema tom popisu godišnji prihodi inozemnih pologa bili su u času pada Republike za pologe u

Rimu	18.400
Beču	35.305
Veneciji	6.754
Napulju	2.763
u k u p n o	63.222

Valuta tih prihoda u Betterinu izvještaju označena je u turskim pjastrama, ali ti iznosi u to vrijeme odgovaraju istim iznosima u dubrovačkim dukatima, jer je tada jedna turska pjastra vrijedila jedan dubrovački dukat.⁹ Ti prihodi od pologa u inozemstvu predstavljali su najveću stavku prihoda u Republicinu budžetu. Iza njih su dolazili ovim redom ostali prihodi: od pristojbe na brodove zvane arboratik (54.260), od prodaje soli (30.700), zatim od trošarine na vino i rakiju (26.095), od carine (23.025), od pristojbe levantskih konzulata (15.350) itd.

Međutim, političke su se prilike sve više zapletale i Francuzima je iz Dubrovnika bilo sve teže upravljati položima koji su — kako smo vidjeli — bili raštrkani od Rima do Beča. Stoga francuska administracija pri sastavljanju prijedloga za budžet za g. 1810. ne računa na prihode od dubrovačkih pologa u inozemstvu, »jer se već ne dobivaju kroz nekoliko godina, osim nekih malih iznosa prošle godine.«¹⁰

Što se pak tiče iznosa tih pologa imamo jednu vijest iz g. 1770. Naime, te je godine Dubrovniku zaprijetila opasnost da ga bombardira ruska flota — koja se nalazila u Sredozemlju u ratu s Turskom — i za odstranjenje te opasnosti bilo je potrebno da skupi 250.000 cekina, koliko je u Toscani grof Aleksej Orlov tražio od dubrovačkog vladina izaslanika senatora Mata Getaldija Franova.¹¹ Da bi sačuvao svoju

⁸ B. Krizman, Memoire Bara Bettere... Anali Hist. inst. JAZU, Dubrovnik 1952, str. 432.

⁹ Poznato je, da je vrlo teško, gotovo nemoguće, pa makar i približno, odrediti međusobnu vrijednost novca ondašnjeg doba, a posebno je pretvarati u današnje valute. No, budući da se u ovom prikazu spominju različite valute, navest ćemo neke tečajeve na koje smo naišli za to doba, kako su ih Francuzi propisivali. Iz prve liste takvih tečajeva koju su Francuzi izdali u lipnju 1808. tečaj dubrovačkog dukata bio je utvrđen sa 30 francuskih sousa (1,50 franka). Kasnije mu je uslijed pada franka g. 1810. porasla vrijednost na 1,535 franka. Tada su bile određene i ove vrijednosti zlatnim cecinima: venecijanskom 12,03 franka, rimskom 11,75 franka; srebrnom venecijanskom dukatu 4,12 franka. G. 1811. 12 dalmatinskih lira vrijedilo je 5 venecijanskih odnosno 2,558 francuska franka. 12 dalmatinskih lira vrijedilo je 60 turskih para.

¹⁰ »... i quali non si ritirano più da diversi anni, meno però alcune piccole somme ritirate nell'anno scorso.« A. g. F II/149 — 7. IV 1810. prilog.

¹¹ Opširnije o tome vidi: V. Ivančević, Luka Livorno i dubrovački brodovi, Dubrovnik 1968, str. 32—34.

slobodu, Senat je bio pripravan da žrtvuje sve pologe u inozemstvu. Tada su ti polozi iznosili:

u Rimu	110.316,13
u Beču	106.700,00
u Veneciji	<u>72.107,09</u>

ukupno dubrovačkih dukata 289.123,22, tj. oko 70.000 cekina i u Genovi oko 42.000 škude,¹² koje su potjecale još od pologa Miha Pracatovića iz 17. st.¹³ Tu se ne spominju polozi u Napulju, kojih je i tada tamo bilo. Po svoj prilici je tome razlog što se u Napulju — kako ćemo dalje vidjeti — nalazio veliki broj razmjerno manjih pologa, a osim toga su bili dati mnogi u zajam, pa bi za njihovo unovčenje bilo potrebno dulje vremena, a ovdje je trebalo žuriti. To se daje zaključiti i iz izvještaja Riznice od 13. VII 1810.¹⁴

Polozi u inozemstvu služili su državnoj blagajni u različite svrhe, od kojih ćemo — osim već spomenute ruske opasnosti — spomenuti još neke. Prema zaključku Senata svi prihodi pologâ iz g. 1789. u bankama u Veneciji, Beču i Rimu trebali su se uplatiti u Blagajnu harača,¹⁵ koji je Dubrovnik plaćao carigradskom sultanu. A kada je g. 1793. trebalo nabaviti ulje za potrebe pučanstva, vlada je naložila da se dopreme u Dubrovnik svi prihodi od pologâ u inozemstvu (iz Beča, Rima i Venecije), pa da se od toga dodijeli Uredu za masnoće 26.000 dubrovačkih dukata.¹⁶ Još su se polozi, odnosno najčešće njihovi prihodi, trošili za isplate učitelju kolegija, za uzdržavanje pitomaca, za uzdržavanje župnika, za plaćanje studija u Padovi, za mise, za siromahe, za pomaganje siromašnih obrtnika, za odijela za siromahe, za ulje za lumine, za vosak za svijeće, za djevojke koje se udaju, za otkup robova itd., već prema namjeni koju je oporučitelj odredio.

Da bi se dobila bar neka predodžba o stanju dubrovačkih novčanih pologa u inozemstvu pred francusko zaposjedanje Dubrovnika, možemo se korisno poslužiti izvještajem koji je Riznica 13. VII 1810. dala generalnom administratoru u Dubrovniku Dominiku Garagninu,¹⁷ da ga dostavi Dionettu generalnom intendentu Ilirskih provincija.¹⁸ U tom

¹² Cons. r. 3/181, 34; Docum. et acta 18. st. 3058/III, 6.

¹³ O Mihi Pracatoviću-Pracatu vidi: A. Pavlič, Tristota obljetnica smrti Miha Pracata, Njegov testament, Srđ, Dubrovnik VI/1907, str. 73, 118, 226, 275; J. Tadić, Miho Pracatović-Pracat, Dubrovnik 1933, 1—55. Godine 1575. kada je Senat donio zaključak o porezu na novac položen u inozemstvu Miho Pracat je prijavio da ima pologe u Genovi, Napulju, Rimu i Veneciji. Polog u Veneciji kod tamošnje kovnice nosio mu je 8% kamata na godinu (Monti d'Italia 1575 f 12v—13v.)

¹⁴ Vidi o tome na str. 151.

¹⁵ Cons. r. 3/196, 99.

¹⁶ Cons. r. 3/200, 169.

¹⁷ Dominik Garagnin, rodom iz Trogira, za francuskog zaposjedanja Dubrovnika bio je civilni generalni administrator za Dubrovnik i Kotor, sa sjedištem u Dubrovniku.

¹⁸ A. g. 1810, F II/369. Stato delli capitali impiegati in diversi Monti in Italia e Vienna.

se izvještaju spominju polozi u Beču, Firenci, Genovi, Napulju, Rimu i Veneciji. Neke podatke iz tog izvještaja dat ćemo kasnije u odnosnim poglavljima, gdje obrađujemo pojedine pologe po gradovima, a ovdje iznosimo svote tih pologa.

Beč. Izvještaj spominje da je polog izvršen g. 1795. i da je iznosio 11.025 bečkih fiorina, što je g. 1810. odgovaralo 22.298,94 francuskih franaka. U izvještaju se kaže da taj polog ne nosi prihod od g. 1798. dalje.

Firenca. Polog je iz starog doba i iznosi 756,30 dubrovačkih dukata, tj. 1.161,61 francuski franak. Ne nosi prihod od g. 1798. dalje.

Genova. Nema svote koliki je taj polog, jer se u izvještaju kaže da se nikad nije moglo utvrditi točan iznos, jer je najveći dio spisa o njemu stradao u velikom potresu (1667).

Napulj. Za pologe u Napulju naznačeno je da iznose 120.096,26 kraljevskih dukata odnosno 258.085,69 francuskih franaka. Ti polozi prema spomenutom izvještaju djelomično i sada nose prihode. Dalje se u tom izvještaju veli kako se generalni administrator živo brine da opunomoćenik u Napulju likvidira te pologe i izvrši njihovu naplatu.

Rim. Polozi potječu iz raznog doba, a iznose 185.421,82 rimsku škudu, što je tada odgovaralo 982.732 francuska franka. Tim iznosom kupilo se 1473 dionica tzv. *luoghi*, i to jedan dio pred dva ili tri stoljeća, a drugi dio pred 40 do 60 godina. Od 1805. nema se nikakve obavijesti o daljnjem stanju tih pologa.

Venecija. Za pologe u Veneciji u spomenutom izvještaju naznačeno je da su iz raznog doba i da iznose 135.139,17 venecijanskih dukata odnosno 556.772,68 francuskih franaka. Uz 3 1/2% godišnjih kamata prihod bi trebao donositi 19.487,04 francuskih franaka. Gotovo svi ti polozi su g. 1789. preneseni na ured zvan Čuvar pologa (*Conservator del deposito*). Već od g. 1797. ti polozi ne nose nikakav prihod.

Kad zbrojimo vrijednost svih tih pologa iskazanu u francuskim francima (ne uzimajući u obzir polog u Genovi za koji u to doba nemamo podataka, ali znamo da je i tada bio velik), dolazimo do ukupnog iznosa od 1.821.050,92 francuskih franaka, koji su davali godišnji prihod od 55.342,55 francuska franka. To svakako predstavlja zamašnu svotu za ne baš mnogo povoljni gospodarski položaj u koji je u 19. st. bio zapao Dubrovnik zbog poteškoća koje su uzrokovali ratovi njegovoj plovidbi i trgovini. Zanimljivo je istaći da je Dubrovnik i poslije nemilih zahvata u blagajne tih njegovih pologa još dugo vremena uživao plodove od tih nekih glavnica uložениh u inozemstvu.

Ancona. U Anconi je postojala zaklada Klanjević-Vodopić, koju je ustanovila Dubrovkinja Frana, žena Petra Vodopića rođ. Klanjević. Ta zaklada potječe još iz g. 1713. kada je spomenuta umrla i oporukom — između ostalih zavještaja — ostavila i novac za odgoj redovnica, i to svake godine po jednoj redovnici naizmjenice iz Ancone i Dubrovnika po 500 škuda. Tim pologom upravljao je ankonski biskup,

pa prema tome nije bio u nadležnosti dubrovačke vlade.¹⁹ Ali je dubrovačka vlada slala u Anconu djevojke koje su htjele ući u red, odnosno — kad koje godine redovnice nisu išle u Anconu — vlada je tražila da joj se dodijeli pripadajući godišnji dio prihoda. Novac se polagao kod *Sacro Monte di Pietà* u Anconi u korist dubrovačke vlade, koja bi ga upotrijebila za odgoj mladih redovnica u Dubrovniku. Jedan način upotrebe tog novca bio je i takav da je vlada taj novac prodavala, pa tako imamo podatak da je g. 1748. prodala Abramu Koenu 900 škuda koji je novac bio položen na ime prokuratora samostana Sv. Marije od kaštela. Čisti prihod od ovog nasljedstva g. 1749. iznosio je 10.500 škuda.²⁰ G. 1754. neku svotu iz tog pologa dubrovački konzul u Anconi šalje rizničarima sv. Marije u Dubrovnik, a g. 1763. isti taj konzul držao je na raspolaganje Meda Antuna Cerva i drugova, providnikâ naoružanja, također neki iznos iz tog pologa za koji su spomenuti platili protuvrijednost rizničarima sv. Marije Velike. I za kasnije godine imamo sličnih doznaka odnosno prodaja (Medu Đorđi g. 1767, Feliču Koenu Abramovu g. 1774.). G. 1782. prema Papinoj zadužnici bilo je od ovog pologa pozajmljeno 4000 škuda blagajni već dovršene nove ceste.²¹

G. 1797. francuskim zauzećem Ancone taj je polog došao u opasnost, jer su blagajnu tamošnjeg *Sacro Monte di Pietà*, gdje se nalazio polog te zaklade, odnijeli Francuzi. Međutim zauzimanjem dubrovačkog konzula u Anconi, čini se da je ipak to pitanje uređeno, pa tako i za kasnije godine imamo vijesti o tom pologu. Posljednja je vijest, koju nalazim, iz g. 1805, kada se vlada zalaže da bi naplatila novac za Mariju Benku Gozze, koja se te godine zaredila u samostanu Sv. Marije od kaštela u gradu Dubrovniku.²²

Beč. U Beču su se polozili nalazili u više bankarskih kuća. Neko vrijeme vlada je novčano poslovala s Evenardo Federico de Wagnerom. Wagner je u Beču bio opunomoćenik rizničara S. Marije Velike.²³ Kad je Wagner umro (1778), onda je vlada novčane poslove obavljala s tvrtkom Chinner e Comp, koju je predstavljao Cristiano Bartenstein.²⁴ Nakon prestanka poslovanja tvrtke Chinner (1782) vlada šalje punomoći bankarskoj kući Giovanni Giorgio Schuller.²⁵ No, s bankarima Schuller rizničari su mnogo prije obavljali vrlo zamašne poslove kao i s *Banco di Vienna*.²⁶ Kad je senator Frano Ranjina bio u Petrogradu od 1771. do 1774. vlada mu je doznačivala novac preko bečkih bankara Schuller. Te iznose bi im državna riznica vraćala mjenicama vučenim na Traja-

¹⁹ Docum. et acta 18. st. 310 9, 46.

²⁰ Docum. et acta 18. st. 3111, 22.

²¹ Isto 18. st. 3113, 143.

²² Ponente 19. st. 589/4, 75.

²³ Isto 27. 6/93, 29.

²⁴ K. Vojnović, Dodatak raspravi . . . , str. 54.

²⁵ Isti, str. 55.

²⁶ U K. Vojnovića, Dodatak raspravi Državni rizničari Dubrovačke Republike na str. 36 i 48 spominje se »... *banco della città di Vienna*...«, ali mislim da je to ista banka.

na Lalića, odnosno poslije njegove smrti (1773) na njegova sina Pjer Frančeska Lalića u Veneciji.²⁷ Na kraju 18. st. rizničari su mnogo državnog novca iz Venecije prebacili u Beč.

Od pologa kod bankarske kuće Schuller Senat je g. 1800. dodijelio oko 8.000 fiorina Žitnom uredu i 10.000 fiorina za iskup mjenice izdane u korist austrijskog generala Bradya, tadašnjeg zapovjednika Boke kotorske.²⁸ G. 1806. Senat je naložio blagajnicima i prokuraturima Sv. Marije Velike da svojim bankarima u Beču pošalju toliko mjenica koliko je potrebno da se namakne 100.000 fiorina za račun javne blagajne i drugih 100.000 fiorina za račun Blagih djela. Dobiveni utržak trebao je da stoji na raspolaganje Senatu. Nekoliko dana kasnije Senat je naložio rizničarima da se zauzmu kod rečenih bankara u Beču, da prodaju 50.000 fiorina (manje jedan grošet) namijenjenih za udaju djevojaka i posebno za stupanje djevojaka u redovnice te da se u tu svrhu pošalju u Beč potrebne mjenice. I taj je novac trebao da stoji na raspolaganje Senatu.²⁹ Također g. 1806. od pologa u Beču Senat je francuskom generalu Molitoru pozajmio 300.000 franaka.³⁰

Nadalje, od tih bečkih pologa g. 1808. bilo je doznačeno Antunu Sorgu Lukovu u Pariz 900 cekina. Kako smo već spomenuli, Sorgo je tamo uzaludno radio oko naplate novca koji je vlada pozajmila Francuzima još g. 1798. i borio se — također uzaludno — za obnovu nezavisnosti svoga rodnog grada. Ali francuskoj administraciji nisu bile mile te vladine doznake Sorgu. Već tada se Francuzi zanimaju za prodaju tih bečkih pologa, pa traže obavijesti uz koju bi se cijenu mogli prodati vladini polozu u Beču.

Prema nekim podacima ³¹ polozu u Beču na dan 31. VII 1808. iznosili su	81.983,10 fiorina
Odbivši od toga troškove i izvršene isplate koje su Francuzi bili do tada naložili u iznosu od	39.027,10 fiorina
preostalo je	42.956,00 fiorina.

²⁷ Dubrovčani, braća Trajan i Kristofor Lalić, bili su ugledni trgovci u Veneciji. U mnogim prilikama Trajan se zdušno zalagao za Republičine poslove u Veneciji. U doba nestašice prehrambenih predmeta Trajanu se vlada obraćala za nabavu žita, koje joj je on uspješno dobavljao. U njegovu čast ona mu je g. 1764. u prostorijama Ureda za masnoće podigla ploču. Zlatnim mačem bio je odlikovan i njegov sin Pjer Frančesko, koji se skupa s ocem zalagao za dobavu žita (A. Vučetić, Trajano Lallich. L'Epidauritano 1912, Dubrovnik 1911).

²⁸ Cons. r. 3/ (5. XI 1800).

²⁹ Isto (16. VI 1806. i 21. VII 1806).

³⁰ «... I senatori raggiunsero per viaggio il Sig. Gne Molitor gli fecero i complimenti a nome del Pubblico e lo informarono della nostra situazione. Egli ha poi ritocceduto colle sue truppe verso Zara. Ivi concertò con i medesimi un prestito di franchi 300 mila, che noi dovevamo accordargli con gravissimo nostro incomodo e pericolo e che gli pagammo dal ritratto della precipitosa alienazione dei nostri fondi a Vienna...» Iz pisma koje Senat dana 23. XII 1806. upućuje Antunu Sorgu Lukovu u Pariz (Docum. et acta 19. st. 590, 114).

³¹ A. g. 1810. F II/135 priloga.

Od tog iznosa pripadalo je:

f 32.913	Žitnom uredu
f 1.890	blagajnicima Sv. Marije
f 4.227	blagajnicima i prokuraturima Sv. Marije
f 2.931	Bratovštini sv. Antuna
f 375	prokuraturima senatorima
f 620	Bratovštini svećenika Sv. Petra u katedri

ukupno f 42.956,00.

Prema jednom drugom iskazu od 13. IX 1810. polozi u Beču u rujnu 1810. iznosili su 94.890,00 fiorina i bili su ovako raspoređeni³²

Riznici	14.700,— fiorina
prokuri Gospe Velike ³³	35.550,— fiorina
Kongregaciji svećenika	29.140,— fiorina
Bratovštini sv. Antuna ³⁴	4.275,— fiorina
istoj bratovštini, ali na ime nasljednika Clasci ³⁵	11.225,— fiorina
ukupno	94.890,— fiorina

Svi ti polozi nosili su 5% godišnjih kamata. Za polog Riznice kaže se da je četvrtina glavnice i prihodâ prepuštena Rafu Androviću.³⁶

³² Isto 1810. F XVI/300 prilog; F/II/504.

³³ Iz predstavke koju g. 1812. uprava Stolne crkve upućuje intendantu u Dubrovniku saznajemo da je ona od pologa u Beču imala godišnji prihod od oko 2500 fiorina na godinu. Ali već pet godina nedostaju ti prihodi. Također se u toj predstavi iznosi da je Stolna crkva znatne prihode primala i od pologâ koje je imala u Italiji, a prihode od pologa u Italiji imala je i crkva sv. Vlaha (A. g. 1812, Javna dobrotvornost, Rub. 1—3, Tit IV).

³⁴ Na sjednici održanoj 21. II 1810. Bratovština sv. Antuna donijela je zaključak da se piše bankarima Schuller u Beč da bez odugovlačenja pošalju obračune za g. 1808. i 1809, kako bi mogla predignuti svoje viškove koje se kod nje još nalaze (A. g. 1810, F IV/48 prilog). Iz prihodâ Bratovštine sv. Antuna, koja je osim pologâ u Beču, Napulju, Rimu i Veneciji imala također mnogo nekretnina, dodijeljivalo se godišnje 997,75 francuskih franaka — skupa s prihodima koji su pripadali Benediktincima — upravitelju konvikta, što ga je u Dubrovniku za odgoj mladeži osnovao maršal Marmont (pa je i nosio njegovo ime). Osim gramatike, retorike i filozofije u liceju se učio francuski i grčki jezik, matematika, geografija, geometrija i crtanje (A. g. 1810, F II/577 prilog).

³⁵ Već K. Vojnović (n. dj. str. 65) nije mogao pronaći zapis o Clascijevoj zakladi prema kojoj je trebalo da bude podignuto sjemenište. Tim pologom upravljala je Bratovština sv. Antuna (A. g. 1810, F II/577 prilog).

³⁶ Mato Andrović, veletrgovac, ostavi 3/4 ogromnog imetka mnogim dubrovačkim humanitarnim ustanovama: Bolnici Domus Christi, Bolnici Milosrda, konzervatoriju (ustanovi za odgoj djevojaka), siromasima grada i predgrada. Preostalu četvrtinu ostavi svom nećaku Rafu Androviću (K. Vojnović, n. dj., str. 77, — isti — Dodatak raspravi Državni rizničari ..., str. 75—78). O Rafu Androviću (1771—1841) također vidi bilješku 10, str. 54 u Z. Šundrica, O osnivanju i radu dubrovačke općine 1808. godine. Časopis Dubrovnik 1965, 2, 52—70 i tamo naznačenu literaturu.

Oba gornja popisa pologâ pravila je francuska administracija: jedan g. 1808. kad je već bila ukinuta Dubrovačka Republika, a drugi g. 1810, pa je nerazumljivo njihovo međusobno neslaganje u tako kratko vrijeme od dvije godine, to više što su zadiranjem francuske administracije ti polozi g. 1810. mogli biti samo manji od onih u g. 1808, dok je ovdje stanje obratno. Ni u jednom, ni u drugom popisu nije naznačeno u koga se u Beču polozi nalaze. Ali s obzirom na to da je riznica u drugoj polovici 18. st. novčano poslovala u Beču s *Banco di Vienna*, nećemo pogriješiti ako jedne od tih pologa, i to one u većem iznosu (f 94.890,—), smatramo položima kod te Bečke banke.

Od bečkih pologa francuska je administracija prodavala dubrovačkim Židovima doznake na Beč. Tako g. 1808. nailazimo na ove kupce: Abraham Pardo Josipov (f 7. 150,—), Sabato Levi Mandolfo i Felice Valenzin (f 7.300,—).³⁷

Kada su bankari Schuller isplatili Smitmerima 26.433,45 fiorina, dubrovački su se polozi na kraju g. 1809. smanjili na samih 6.522,15 ham Pardo Josipov (f 7.150,—), Sabato Levi Mandolfo i Felice Valencicu i time su bili potpuno likvidirani dubrovački polozi kod bankara Schullera. Stoga, kad im je bila predočena mjenica od 3.075,— fiorina koju je vlada bila izdala u korist Mandolfa iz Dubrovnika, oni je nisu mogli iskupiti.³⁸ Chericeo je nastojao da Button Schuller, glavni vlasnik te bankarske kuće, plati odštetu za neplaćenu mjenicu, ali je Button to odlučno odbio. Prema Buttonovim riječima maršal Marmont, kad je bio u Beču, predao mu je sve spise o ovom poslu i naložio mu da plati samo glavnicu.³⁹ Te iste godine 1810. htjeli su bankari Schuller naplatiti prihode na pologe Državne riznice koji su bili položeni u bečkoj banci, ali im je bilo rečeno da to nije moguće prije nego što se dvorska komora ne posavjetuje s ministarstvom vanjskih poslova, i to prvo zbog toga što je Dubrovnik prešao pod drugu vlast, i drugo, što je punomoć za raspolaganje tim položima i njihovim prihodima izdala prijašnja vlast.⁴⁰

Godine 1812. Blago djelo zna za neki polog od 563,56 fiorina u Beču, koji pripada Nikoleti Sorgo od njezina prvog muža Đona Ranjine. Ali taj polog ne donosi nikakav prihod već od g. 1807.⁴¹

FIRENCA. Firenca je također bio grad u kojem je Dubrovnik imao pologe. U doba francuskog zaposjedanja dubrovačka je vlada u Firenci imala jedan mali polog koji je potjecao od davnine. Tada je iznosio 756,30 dubrovačkih dukata, što je odgovaralo vrijednosti od 1.161,61 francuski franak. Za taj polog bio je utanačen prihod od 25 dubrovačkih dukata na godinu, što je iznosilo oko 38,37 francuskih franaka. U izvještaju Riznice od 13. VII 1810. kaže se da se prihod nije primio od g. 1798.⁴²

³⁷ A. g. 1808. No 963, 2918, 3037.

³⁸ A. g. 1810. F II/39 prilog i F II/103.

³⁹ A. g. 1811. Računovodstvo I I. 9/773.

⁴⁰ A. g. 1810. F II/319. Ovdje Schuller ne naznačuje ime te bečke banke, ali iz konteksta se daje zaključiti da je to *Banco di Vienna*, koju smo već spomenuli.

⁴¹ A. g. Blag. Blagog djela, Rub 1—5, 1812, Tit III, 1278/816.

⁴² A. g. 1810, F II/369.

GENOVA. U Genovi je Republika imala pologe koji potječu još iz početka 17. st. od njezina velikog dobrotvora Miha Pracatovića. Ti su se položaji nalazili u *Casa di S. Giorgi* u Genovi. Osim u Genovi Pracatović je imao pologe u Rimu, koje je ostavio Bolnici Domus Christi, i u Napulju, koje je ostavio Bratovštini Gospe od Šunje u svom rodnom mjestu Lopudu.⁴³ Poslije smrti prokuratura Gio. Battista Lomellima pok. Karla u Genovi, koji je bio opunomoćen od Republike za ubiranje godišnjih prihoda od tih pologa, Republika je g. 1727. imenovala Gio. Maria i Michela Cambiasija za svoje opunomoćenike u tom poslu. Vlada je željela da oni sada preuzmu brigu oko zaštite njezinih probitaka u tom poslu i oko naplate godišnjih prihoda. Tada se u Genovi nalazio još jedan polog kod zavoda *Colonna di S. Giorgio*, koji je položio Marin Picutti Garzia za otkup robova i za udaju siromašnih djevojaka.⁴⁴ I za taj polog vlada nije imala čiste račune, pa su Cambiasi trebali da naplate i te prihode.⁴⁵ Budući da se od pologa u Genovi od g. 1798. nisu primali prihodi, Senat g. 1802. zaključuje da se Merellu i Carbonu iz Geneve pošalju punomoći kako bi mogli naplatiti te prihode.⁴⁶

O položajima u Genovi u spomenutom izvještaju iz g. 1810. kaže se da je godišnji prihod iznosio 1500 dubrovačkih dukata, što u francuskim francima iznosi oko 2.302,50. Dalje se tu spominje da je tim položajima upravljao Ured kovnice, koji nikako nije mogao doći do točne svote tih pologa, jer se u poznatom velikom potresu (1667) izgubio najveći dio spisa. Stoga Riznica ne prima nego samo gore spomenuti prihod, a i taj je u zakašnjenju za mnoge godine.⁴⁷

NAPULJ. U Napulju je po broju bilo najviše pologa. Velika većina pripadala je pobožnim zakladama: bratovštinama, crkvama, samostanima, ali ih je bilo koji su pripadali i državi (*alla cassa del governo*), pa i privatnicima. Većinom su bili položeni kod napuljskog zavoda *Banco del S. mo Salvatore*,⁴⁸ ali se spominju još i ovi bankovni zavodi: *Banco del popolo*, *Banco de' poveri*, *Banco di corte* i *Banco di S. Eligio*. Nanizat ću samo nekoliko korisnika tih pologa:

Bolnica Domus Christi⁴⁹
 Bolnica neizlječivih
 Bolnica sažaljenja milosrđa
 Bolnica svećenika
 Bolnica bijednih prosjaka u Pilama
 Bratovština sv. Antuna
 Bratovština Borsacchini

⁴³ O Pracatoviću vidi bilješku 13. Od Pracatovićeve pologa u Genovi vlada je g. 1707. odredila 4000 dubrovačkih dukata za gradnju crkve sv. Vlaha (Cons. r. 3/141, 63v).

⁴⁴ O Marini Picuttiju vidi kod K. Vojnovića, n. dj., str. 73.

⁴⁵ Ponente 27. 6/50, 242.

⁴⁶ Cons. r. 3/208, 195.

⁴⁷ A. g. 1810. F II/369.

⁴⁸ A. g. 1810. F II/9 prilog.

⁴⁹ Gdje nije naznačeno mjesto, znači da je korisnik pologa iz grada Dubrovnika.

Bratovština svećenika
 Bratovština svećenika sv. Petra u katedrali⁵⁰
 Bratovština iz Lopuda
 Bratovština sv. Lazara
 Bratovština sv. Marije
 Bratovština sv. Marije Velike
 Bratovština sv. Roka
 Bratovština presv. Rožarija
 Bratovština presv. Sakramenta
 Bratovština sv. Trojstva iz (?)
 Bratovština Šunja iz Lopuda⁵¹
 Bratovština začeca
 Starješine i časnici presv. začeca
 Bratovština zlatara
 Crkva i bratovština sv. Marije Milosti iz Koločepa
 Crkva i bratovština od Špilice iz Lopuda
 Crkva čudesa
 Crkva sv. Jurja iz Župe
 Prokuraturi crkve sv. Marije
 Crkva sv. Marije iz Župe
 Crkva sv. Nikole iz Lopuda
 Crkva sv. Petra, Lovra i Andrije
 Crkva presv. Trojstva iz (?)
 Crkva sv. Vlaha
 Crkva sv. Vlaha iz Župe
 De Nicola di Tomaso, župnik iz Trstenoga
 Dubrovačka Republika
 Dubrovačka Republika i bratovština sv. Antuna i Gašpara
 Getaldi za Bratovštinu svećenika
 Getaldi za Crkvu sv. Marije Milosti sa Šipana

⁵⁰ Prema izvještaju od 30. I 1809. koji Popovska kongregacija sv. Petra u katedrali podnosi administratoru Garaginu, ona je imala u inozemstvu ove pologe:

- u Beču glavnica od 29.240 fiorina, god. prihod oko 2066 d. d.
- u Napulju glavnica od 72.069 kralj škuda, god. prihod oko 2550 d. d.
- u Rimu glavnica od 116,75 lira, god. prihod oko 429 d. d.

I u Veneciji je imala pologa, ali za njih kaže da više ne nose prihod. Nije naznačena njihova glavnica (A. g. 1809, F XVI/26 prilog). Međutim, u jednom kasnijem iskazu iz g. 1810. naznačen je, osim tih spomenutih pologa u približnom istom iznosu, također i polog u Veneciji u vrijednosti od 16.854 dukata. Svakako ta Popovska kongregacija sv. Petra — osim Državne riznice — imala je najviše položenog novca u inozemstvu. Njene nekretnine u Dubrovniku g. 1810. cijenile su se na 78.194 dubrovačka dukata.

⁵¹ Za Bratovštinu Šunja iz Lopuda A. Marinović u raspravi Lokalne samouprave u Dubrovačkoj Republici (časopis Dubrovnik 1970, 1, 86) kaže da je imala »bogate prihode od legata oporučenih zapisa... Među njezinim darovateljima osobito se ističe poznati Lopuđanin, pomorac Miho Pracat. On joj je darovao svoje glavnice uložene u bankama u Napulju, prema nekim procjenama u vrijednosti od oko 3.000 zlatnih napuljskih dukata i oporučno joj ostavio daljnjih 14.000.« Ima podataka da ta bratovština za francuske vladavine više puta traži da joj se dodijele prihodi od njezinih pologa u Napulju.

Ivelja, opat Melhior
 Kapela Đorđi
 Kapela u izgradnji u stolnoj crkvi
 Kapela sv. Jurja
 Kapela sv. Križa iz Gruža
 Redovnice sv. Marije od kaštela
 Prokuraturi redovnica sv. Marije
 Redovnice sv. Petra grada Dubrovnika
 Rizničari sv. Marije
 Rizničari sv. Marije Velike
 Samostan sv. Andrije
 Samostan sv. Dominika
 Samostan sv. Dominika sv. Križa iz Gruža
 Samostan sv. Frana
 Samostan sv. Klare
 Samostan sv. Marije franjevacca iz Lopuda
 Samostan sv. Marije od kaštela
 Samostan sv. Marka
 Samostan sv. Petra
 Samostan sv. Tome
 Prokuraturi sv. Tome
 Samostan sv. Vičence iz Župe
 Samostan sv. Šimuna
 Zadužbina siromaha iz Lopuda
 Župnik Di Vincenzo Pologna.

Prema jednom iskazu iz g. 1810. u kojem možemo sa sigurnošću pretpostaviti da nisu obuhvaćeni tadašnji polozi svih gore spomenutih korisnika, polozi u Napulju iznosili su 134.688 škuda i 15.903 dubrovačka dukata.⁵²

Pri kraju 18. st. položima u Napulju upravljao je Dubrovčanin opat Melhior Ivelja Ohmučević, sve do svoje smrti g. 1800. Nakon njegove smrti Senat šalje u Napulj njegova brata Ivana Gašpara — koji se već dotada proslavio u služanju državnim probicima — da sredi pitanje tamošnjih pologa, poglavito njezinih prihoda. Tamo je Ivan Gašpar boravio godinu i pol, ali nemamo podataka s kakvim je uspjehom završio svoj rad. Svakako iza Ivana Gašpara Ivelje za te napuljske pologe brine se don Gennaro Brancaccio. Iz njegova pisma od 26. IV 1810. saznajemo da neki privatnici duguju tim napuljskim položima određene iznose. Tako Brancaccio tu javlja za Vincenza di Masa Batangela, koji duguje 2.700 dukata bivšoj republici, Bratovštini sv. Antuna i Lazara i samostanu sv. Nikole. Neka principessa di Cajselicala Pagni⁵³ duguje crkvi sv. Marije Velike i Bratovštini sv. Marije od Sunja 387 dukata, a Francesco Saverio (Manus) 2.100 dukata istim tim zakladama. Već

⁵² A. g. 1810, F II/577 prilog.

⁵³ U pismu od 8. IX 1810. Brancaccio njezino ime piše ovako: Principessa di Castalbicola.

spomenuti tajnik Blagog djela, Milli Bošković, zalaže se tada da bi administracija pisala Brancacciju u Napulj, kako bi se nastojalo prisiliti dužnike da podmire svoje dugovanje.⁵⁴ U jednom kasnijem pismu (8. IX 1810), koje je Brancaccio uputio Ivanu Gašparu Ivelji, koji je tada svoje stare dane provodio na ladanju u Slanome, osim već gore spomenutih dužnika spominje i najvećeg dužnika ovih dubrovačkih zaklada u Napulju, nekog prezaduženog feudalca Duca di Laviano d'Anna. Iz tog pisma također saznajemo i za različite administrativne korake koje je Brancaccio poduzimao za naplatu dugovanja spomenutog Laviana d'Anna.⁵⁵

U već više puta spomenutom izvještaju iz g. 1810. za stopu prihoda kaže se da je bila različito utanačena. No, prihodi pretvoreni u francuske franke tada su iznosili 2.302,50 na godinu.⁵⁶

RIM. Razumljivo je da je i u Rimu, glavnom gradu Papinske države s kojom je Dubrovačka Republika održavala najprisnije veze, bilo dubrovačkih pologa. Oni su pripadali državnoj blagajni, prokuraturima sv. Marije Velike, Dubrovačkoj kovnici i Bolnici Domus Christi, a i privatnicima. Za upravljanje tim položima Senat je bio imenovao svoje tamošnje diplomatske predstavnike Benedikta Staya i Josipa Marottija, oba Dubrovčana, a od g. 1804. Ivana Antuna Benvenutija.

Za pologe koje je dubrovačka kovnica imala u Rimu znamo da su g. 1808. dospjeli prihodi iznosili 1.451,66 škudu. G. 1809. uplaćeno je u izvanrednu blagajnu u Dubrovniku Louis d'ora 425, — kojih je vrijednost tada bila 20.081 venecijansku liru. Uplatio ih je Cossinti za mjenicu koja je bila vučena na Benvenuta d'Osima u korist Condiglie na račun prihoda od pologâ u Rimu. Spomenute g. 1809. do konca kolovoza na račun prihoda za tu godinu od pologâ u Rimu primila je francuska administracija u tri navrata 27.427,18 venecijanskih lira. Kod tog podatka bilješka se nastavlja tvrdnjom da se naprotiv ništa nije primilo od pologâ u Napulju, Genovi, Veneciji i Beču.⁵⁷

U poznatom nam izvještaju iz g. 1810. naznačeno je da je prihod utvrđen s trima rimskim škudama za *loco*, što bi tada odgovaralo za sve *luoghi* oko 23.400 francuskih franaka.⁵⁸

G. 1811. sud u Dubrovniku izdaje potvrdu da je već g. 1804. sud ukinute Dubrovačke Republike bio odlučio da polog umrlog Nikole Righija, koji je imao u Rimu 14 i 87 stotinka *luoghija*, pripada braći Vinku, Martulu i Ivanu Righi, svakome po jednu trećinu, pa je 24. II 1810. polog podijeljen tako da je svakom od braće pripalo 4,95 i $\frac{2}{3}$ stotinke *luoghija*.⁵⁹

⁵⁴ A. g. 1810, F II/320 prilog 1 i 2.

⁵⁵ A. g. 1810, F II/816 prilog.

⁵⁶ A. g. 1810, F II/369 prilog.

⁵⁷ A. g. 1808 No 1743; 1809 F XIII/348; F II Računovodstvo No 11.

⁵⁸ A. g. 1810, F II/369 prilog.

⁵⁹ A. g. Trgovina Rub 1—5, 1811, Tit XV.

VENECIJA. Za francuske administracije najmanje se spominju polozi u Veneciji ili, ako se negdje spominju, onda se za njih kaže da ne nose nikakve prihode. To se i otprije spominjalo u posljednjim godinama života Republike, osobito poslije ukinuća samostalnosti Venecije (1797).

U Veneciji je dubrovačka riznica mnogo novčano poslovala s uglednim Dubrovčaninom Trajanom Lalićem, a poslije njegove smrti (1773) s njegovim sinom Pjer Frančeskom Lalićem, koji je od 1797. do 1805. dubrovački diplomatski agent u Veneciji.

Kada je g. 1773. senator Frano Ranjina — koji je u Toskani nekako sudio rusko-dubrovački spor s grofom Aleksejem Orlovom — trebao vratiti preostali mu novac od pošiljke koju mu je vlada poslala, a koji je privremeno bio položio kod bankara Giuseppe Sassija u Firenci, vlada mu nalaže da taj novac pošalje Laliću u Veneciji.⁶⁰ Osim takvih povremenih doznaka i u Veneciji je bilo dubrovačkih pologa i nalazili su se položeni najvećim dijelom u tamošnjoj kovnici, ali ih je bilo i u venecijanskim bankama.⁶¹ Polozi su pripadali Državnoj riznici, različitim pobožnim zakladama i privatnim osobama.

Senat je vodio računa o tim položima, pa g. 1806. nalaže svom novom konzulu u Veneciji Roku Bonfiolu⁶² da ga izvijesti o najnovijim propisima koji su bili doneseni u vezi s inozemnim položima u venecijanskim novčanim zavodima. Na žalost ništa pobliže ne možemo iznijeti o tim propisima jer ni Senat nije znao na koji se način ti propisi odnose na pologe koje su Dubrovčani — i vlada i privatnici — imali u venecijanskoj kovnici.⁶³ O svemu je Bonfiol trebao obavijestiti i Antuna Sorga Lukova u Parizu — koji je tamo — kao vladin izaslanik, osim ovih pologa morao spašavati i veliki kredit koji je Dubrovnik bio dao Francuzima g. 1798. Senat je također pisao Sorgu da i on od francuskog dvora dobije rješenje kojim se obećane povlastice i pogodnosti odnose i na dubrovačke pologe, javne i privatne, u Veneciji.⁶⁴

U pismu od 10. VIII 1807, koje Senat piše spomenutom Sorgu u Pariz, kaže se da glavnice koje su u prošlosti položene u Veneciji iznose 140.346,19 dukata.⁶⁵ Dok iz jednog pisma Riznice⁶⁶ iz g. 1810. saznajemo za ove pologe u kovnici u Veneciji:

⁶⁰ Docum. et acta 18. st. 3034, 101.

⁶¹ Isto, 19. st. 590/2—4.

⁶² O njegovu životu i radu vidi: V. Ivančević, Roko Bonfiol, Dubrovački horizonti, Zagreb 1970, br. 4, 41—43.

⁶³ *Non sappiamo affatto quali massima sia stata addottata nelle attuali circostanze nel proposito . . .* Docum. et acta 19. st. 590/1, 106, 25. X 1806.

⁶⁴ Docum. et acta 19. st. 590/2, 5, 1. III 1807.

⁶⁵ Isto 19. st. 590/2, 26/1.

⁶⁶ A. g. 1810, F II/257 i 260.

Broj pologa	Iznos u dubrovačkim dukatima	Položeno na ime
21	61.346, 1	Državne riznice
16	48.225,16	Blagog djela
7	21.981,18	kapele Đorđi kojim raspolaže Blago djelo
4	4.764, 6	prokure katedrale
2	1.339, 1	pok. Androvića, ⁶⁷ od čega je $\frac{1}{4}$ nedavno bila prenesena na Rafa Androvića
2	2.144, 2	civilne bolnice
4	2.247, 5	Blagog djela (najnoviji polog uz 3 ^{0/0}).

Te je pologe, koje po prilici jednako iznose (142.047,9) kao i oni iz 1807, Državna riznica prijavila administraciji u vezi s proširenim vijestima da će se njima moći raspolagati u ograničenim iznosima, što je do tada bilo nemoguće zbog ratnih neprilika. Što se tiče prihoda tih pologa, tu se kaže da ni prošla ni sadašnja vlada nisu primile nikakav prihod od tih glavnica.⁶⁸

Dubrovačke bratovštine, koje tada u Veneciji imaju pologe, žele da imenuju Roka Bonfiola za svog opunomoćenika, koji će im naplaćivati godišnje prihode od njihovih pologa. Stoga se obraćaju administraciji s molbama da im to dopusti i ona im odobrava to imenovanje. Takve su molbe g. 1810. uputili administraciji: Bratovština Karmena, Kongregacija sv. Petra u katedri, Bratovština sv. Antuna i Bratovština sv. Lazara,⁶⁹ pa tako saznajemo za podrobnije vijesti o vlasnicima pologa. U isto doba Javna dobrotvornost moli administraciju da joj izda potvrdu kojom je ona pravni nasljednik pologa u Veneciji, koje tamo ima Ured čuvara pologa (*Offizio Conservator del deposito*)⁷⁰ uz 3^{1/2}0/0: od kojih je jedan polog od 1.034:17 dukata položen na ime prokuratorâ bolnice Domus Christi, a drugi od 1.129:19 dukata na ime *Pio ospedale Domus Christi*, da bi se tako mogla koristiti prihodima tih pologa.⁷¹

Osim toga, mnogi vlasnici su bili propustili da do lipnja 1810. prijave u Veneciji tamošnjoj vlasti svoje pologe, pa u listopadu Garagnin šalje njihovu predstavku upravitelju financijske direkcije s molbom da to naknadno uvaži. Tu su predstavku potpisali: Državna riznica, Bratovština sv. Lazara, Bratovština sv. Antuna, Bratovština začeca, Ufičjali presv. Rožarija, Bratovština Karmena, Bratovština sv. Roka,

⁶⁷ Ostavština Mata Androvića imala je pologa i u Beču. Vidi str. 154.

⁶⁸ A. g. 1810 F II/272.

⁶⁹ A. g. 1810 F IV/102—106, 108, 109.

⁷⁰ G. 1789. na to ime preneseni su gotovo svi polozi koji su tada bili položeni u Veneciji (A. g. 1810 F II/369).

⁷¹ A. g. F IV/107 prilog.

samostan sv. Dominika. Potpisala su je i dva privatnika, i to: Nikola Grmoljez za brata Marka i Antun Kerša za braću Stjepana i Josipa Keršu, pa tako saznajemo i za imena privatnika koji su u to doba u Veneciji imali svoje privatne pologe.⁷²⁾

Roko Bonfiol, koji je stalno boravio u Veneciji, redovito se brinuo o sudbini tamošnjih dubrovačkih pologa. Njemu je na temelju punomoći koje je imao otprije od dubrovačkih povjerilaca g. 1812. uspjelo da venecijanskom trgovcu Marku Visentiniju proda ove pologe:

17.308,57 ven. lira koje su pripadale prokuraturima crkve sv. Vlaha
14.626,60 ven. lira koje su pripadale prokuraturima crk. Gospe Velike
6.124,79 ven. lira koje su pripadale franjevcima i njihovu samostanu
1.713,49 ven. lira koje su pripadale prokuraturima Gospe od milosrđa
590,60 ven. lira koje su pripadale prokuraturima Gospe od Sigurate
40.364,05 ven. lira ukupno.

Bonfiol je tu prodaju i naplatio. Ali poslije dvadesetak dana kupac ga je obavijestio da ne može da naplati te pologe jer da postoji neka neobjavljena odredba prema kojoj će novac crkava i ostalih Blagih djela u Ilirskim pokrajinama biti uređen davanjima iz damanijalnih dobara u odnosnim distriktima.⁷³

Na prihode od glavnica i nekretnina koje su Dubrovčani imali u inozemstvu državna je blagajna naplaćivala porez koji su zvali *dazio dei Monti* (ili negdje *dogana, gabella*). Taj porez je bio određen zaključkom Senata od 17. III 1575.

Tako nalazim da Sabo Serafin Zamanja g. 1712. moli Senat da mu da šest mjeseci vremena kako bi mogao doprinjeti vjerodostojne dokaze da njegove nekretnine u Napuljskom kraljevstvu ne nose nikakve prihode, pa da za to razdoblje ne bude primoran da plati spomenuti porez. Senat je udovoljio toj njegovoj molbi.⁷⁴ Kad je g. 1713. umrla u Anconi bogata Dubrovkinja Frana ž. Petra Vodopića rođ. Klanjević,⁷⁵ vlada piše Ivanu Marinu Bondi u Anconu da zajedno s tamošnjim dubrovačkim konzulom naplati oko 600 dukata, koliko je spomenuta dugovala državnoj blagajni za porez na nekretnine koje je imala u Anconi, za porez na pologe u Napulju i na još neke pologe kojih porez za nju nije platio Nikola Stratis. Ako bude potrebno, Bonda je bio ovlašten od vlade da poduzme mjere pljenidbe.⁷⁶

Da bi se mogli oporezovati oni koji imaju položen novac u Italiji (*Montisti d'Italia*), Senat je 36. VII 1772. donio odluku da ti ulagači treba da u roku od 15 dana pod prijetnjom globe od jedne četvrtine prijave Riznici svoje pologe preračunate u domaćem novcu. Istog dana

⁷² Isto 1810. F XIV/299 prilog.

⁷³ Isto Jav. dobrotvornost, Rub 1—3, 1812 No 2565.

⁷⁴ Cons. r. 3/143, 189.

⁷⁵ O njoj vidi na str. 151.

⁷⁶ Ponente 27. 6/46, 28v.

je Senat propisao i tečajeve uz koje će se u tu svrhu strane valute promijeniti u grošete (40 grošeta je jedan dubrovački dukat). Ti su tečajevi bili:

rimske škude od 10 paola	82	grošeta
kraljevski dukat (napuljski) od 10 karlina	62	grošeta
venecijanski dukat <i>di Banco</i>	75,1	grošeta
genovska škuda	64	grošeta
firentinska škuda	81	grošet

Prema toj istoj Senatovoj odredbi trebali su ti *Montisti d'Italia* do kraja studenog 1772. platiti porez na prihode od tih pologa, jer inače će biti kažnjeni globom od jedne četvrtine. Čim prođe gornji rok, koliko rizničari, toliko prokuraturi sv. Marije Velike morali su baciti u tamnicu one koji nisu platili porez. Osim toga trebali su dati Malom vijeću popis tih neurednih platiša da bi se mogli kazniti globom od jedne četvrtine. Globu je trebalo odmah naplatiti i upotrijebiti za plaću vojnicima. Nije se moglo dati vojnicima novu plaću, dok nije naplaćena ta globa od jedne četvrtine.⁷⁷

Iz zahvalnosti prema zaslužnoj obitelji Lalić u Veneciji Senat se g. 1794. odriče 20% poreza na prihode od glavnica uložениh u Veneciji od pok. Kristofora Lalića, koje su naslijedili njegovi rođaci.⁷⁸ Nema sumnje da je Senat tako odlučio, jer je vodio računa da je spomenuti Kristofor 1/4 svojih glavnica uložениh u Veneciji ostavio Blagim djelima u Dubrovniku, a također i ostale 3/4 rizničarima kad se ugasi loza njegovih nećaka i potomaka.

Na nekretnine u inozemstvu taj je porez iznosio samo 3% za koliko je zadužen za godine 1789. 1790. Ivan Mihajlo Bozdari za nekretnine koje je imao u Anconi, a tako isto i neki drugi vlasnici.⁷⁹

U seriji *Monti* nalazi se knjiga koja nosi naslov *Monti 1789. in 1790.* i mislim da je to knjiga o zaduženjima na prihode od glavnica, od nekretnina i od drugih prihoda koje Dubrovčani imaju u inozemstvu. Ali se čini da ta zaduženja nisu potpuna jer se u toj knjizi ne nalaze neki otprije poznati polozi, dok naprotiv tu nailazimo na neke do sada nepoznate. Stoga neće biti naodmet ako ovdje iznesem imena Dubrovčana koji se tu zadužuju za prihode od pologâ, od nekretnina i od drugih prihoda u inozemstvu za spomenute dvije godine.

Ancona

Mihajlo Bozdari (redni broj stavke 45 i 46), Marin i Luka Bonda (63), Paola žena Marina Bonde (86);

Beč

Mihajlo Luka Bona (66);

⁷⁷ Cons. r. 3/182, 23.

⁷⁸ K. Vojnović, Dodatak . . . , str. 213.

⁷⁹ 61 *Monti 1789 in 1790* stavka 45, 63 i 86.

Firenca

Mihajlo Antun Đorđi (54), Mara ž. Vlaha Gondole (56);

Genova

Mara ž. Mihajla Allegretti (52);

Napulj

Antun Ivelja Ohmučević Orebić (9 i 10), Bratovština sv. Marije od Šunja (11), Bratovština sv. Lazara (12), Bratovština sv. Marije od Špilice (13), Bratovština svećenika kao epitropi Miha Mieju (? 14), Bratovština krojača (15), Bratovština sv. Roka (16), Bratovština Trstenog (17), Bratovština sv. Antuna (18), Bratovština zlatara (19), Bratovština Šipana (21), Bratovština sv. Ružarija kao epitrop Ivana Dragi (23), -isto- Nikole Petrovog (24), -isto- epitropi Bernarda Đorđi (31), Don Frano Giliati (39), Ivan Lupi (48), osam samostana redovnica (51), Marija Nikole Fornarija (65), Časnici siromaha u Pilama (71), Bolnica siromašnih u Pilama (76), Bolnica milosrđa (77), Pavao Lupi (81), Svećenici sv. Petra u katedri (85), Opunomoćenici franjevac (88), Sabo Serafin Zamanja (90), Blagajnici sv. Marije Velike kao epitropi Nikole Indiana Andrije (93), -isto- kao epitropi Stjepana Radonića (94), -isto- kao epitropi Ivana Florija (95), -isto- kao epitropi Stjepana Lavrentija (96), -isto- kao epitropi Miha Pracata (97), -isto- kao epitropi Nikole Ivaniševića (98), -isto- kao epitropi Vlaha Lucarija (99), -isto- kao epitropi Nikole Nale (100), -isto- kao epitropi Ivana Vita Gozze (101), -isto- kao epitropi Jakova Luccarija (102), -isto- kao epitropi Kate ž. Marina Gradija (103), -isto- kao epitropi Nikole Rossija (104), -isto- kao administratori Bolnice milosrđa (107), Valente Cresci (110);

Rim

Ana Stjepova iz Vitaljine (1), Bratovština sv. Lazara (4), Kata Balac Markova (5), Bratovština Šipana (21), epitropi Kristofora Kaboge (25), epitropi Kristofora Terzi (26), epitropi Ivana Lovra Sorgo (27), epitropi Mihajla Curata (28), epitropi Ivana di Steffano (30), Frana ž. Andrije Riciardija (38), Ivan Marko Sorgo (42), Ivan Srećko Veseličić (43), Ivan i Božo Bekić (47), Nika Balacha Đorđa (69), Nikola Vinčenca Speziale (70), Bolnica siromaha u Pilama (75), Petar Đečić (78), Pavao Brautti (82), Paola Buljević (89), Blagajnici sv. Marije Velike kao epitropi Saba Sorga (105), -isto- kao epitropi žene Ore Marina Bobali (106), -isto- kao epitropi Luke Zamanje (108), Vinčenco Righi (109);

Venecija

Anica Spica (2), Ana Baeni ž. kap. Ivana Marassi (3), Bratovština sv. Antuna (6), Bratovština Karmena (7), Kolegij jezuita (8), povjerenik Marka Nikolića (20), Jerolim Nale (22), epitropi Bernarda Đorđija (29), epitropi Mihajla Andrascija (32), Bartolomej Sorgo Bobali (33), epitropi Ivana Dragi sada Bratovština od Ružarija (35), epitropi Pavla Nepotija sada Bratovština od Ružarija (36), Frana ž. Andrije Riciardija (37), Frana kći Marina Bajennija (40), Đuro Ballach (44), Luka Rafael

Gozze (49), Luka Dominik Pavao Gozze (50), Mihajlo D'Orizio (53), Mihajlo Antun Đorđi (55), Mihajlo Brautti (57), Mada Andrije Vinčenca ž. Frana Bozdarija (58), Mara Bičić (59), Marko i Rado Baenni (60), Marija Bolić Đurova (61 i 62), Marija Baenni ž. pok. Mata Kleškovića (64), Nikola i Pavao Brautti (68), Bolnica Domus Christi (72), Bolnica milosrđa (73), Bolnica siromaha u Pilama (74), Pavao Vladislav Gozze (79 i 80), Pjer Frano Stay (83), Svećenici sv. Petra u katedri (84), Pera Nenchi (87), Sekondo i Tereza Nenchi (91), Todor Generini (92), Blagajnici sv. Marije Velike kao legatari Kristofora Lalića (111), Ana Viktorija Lalić kao legatar Kristofora Lalića (112), Pjer Frančesko Lalić kao legatar Kristofora Lalića (113), Frano Lalić kao legatar Kristofora Lalića (114), Marija ž. Luke Pavla Gozze (115).

DUBROVNIK'S MONETARY DEPOSITS IN FOREIGN
COUNTRIES BEFORE THE FALL OF THE REPUBLIC

S u m m a r y

Of the considerable complex of monetary deposits at the disposal of Old Dubrovnik throughout its history in foreign countries, the author has restricted himself to surveying the deposits extant at the beginning of the 19th century, namely, in the time when the French had abolished the Republic of Dubrovnik. The origin of such monetary deposits, or, as the Old Dubrovnik citizens would call them, *monti*, varied, their owners being the State Treasury, hospitals, churches, monasteries, brotherhoods or private individuals. Some Dubrovnik people would use their deposits abroad to establish various foundations for humanitarian purposes to be made available to their countrymen.

The aforementioned deposits were kept variously in Vienna, Genoa, Florence, Ancona, Naples, Rome and Venice. From the very interest deriving from these deposits the Republic received at the moment of its fall an annual revenue of 63,224 Turkish piastres. This revenue constituted the highest item of the Republican budget, transcending even the revenues derived from the sales of salt, from excise for wines and gin, custom duties levied by the Levant consular offices and other revenues. From which is visible the monetary importance represented by those deposits in the economic life of the Dubrovnik Republic. However, these deposits had also played a most important political role in the history of the Republic of Dubrovnik. In this connection the author makes mention of an event occurring in 1770, when the amount of 250,000 ducats had to be collected towards eliminating the threat to Dubrovnik from a Russian fleet then operating in the Mediterranean waging war against the Turks under the command of Count Aleksej Orlov. The intention was to procure the money from the amounts deposited abroad. However, the Dubrovnik government availed itself of foreign deposits also for other purposes, such as paying tributes, purchasing oil, paying for studies at Padua, helping poor tradesmen, assisting girls being married, paying ransoms for slaves, supporting vicars, and for many other purposes, according to the testators' wills.

Most especially interested in these foreign deposits were the French on having abolished the Republic of Dubrovnik in 1808. Some of the deposits were used by them for their own needs, others they sold, but nevertheless Dubrovnik enjoyed for quite a while afterwards the benefits from some of those deposits. Among archival documents are to be found a number of lists of such deposits. Although all these lists were drawn up during the French rule, nevertheless some of them differ for the same years among themselves as to the amounts inscribed. Thus we have a report on the state of these deposits of the Dubrovnik Treasury from the year 1810, prepared by the General Commissioner of Illyrian Provinces. This report mentions a deposit in Vienna of 11,025 florins, in Florence of 756,30 Dubrovnik ducats, in Naples of 120,096.26 royal ducats, in Rome of 185,421.82 Roman silver coins, in Venice of 135,139.17 Venetian ducats. For Genoa it was impossible to determine the exact figures. For the deposits in Vienna there exist another two lists recording different amounts, one from the year 1808, to the amount of 81,983.10 florins, the other from the year 1810, to the amount of 94,890 florins.

From the author's treatise we learn about the names of the banking establishments in foreign countries where those deposits were kept. In Venice the money was deposited almost exclusively in the State Mint. Besides, we can learn also about the names of the beneficiaries of these deposits. This is no doubt most interesting, for in this way we learn also about the names of the hospitals, brotherhoods, monasteries and churches of Old Dubrovnik. Likewise, we learn about the names of some Dubrovnik citizens who had left the money they had deposited in foreign countries to their native city for various humanitarian purposes.